

14. Salovey P., Mayer J. Emotional intelligence / Peter Salovey, John Mayer // *Imagination, Cognition, and Personality*. Vol. 9.3. – 1990. – P. 185–211.
15. Spencer L., Spencer S. Competence at Work: Models for Superior Performance / Lyle Spencer, Signe Spenser. – New York: Wiley, 1993. – 388 p.
16. Mayer J., Salovey P., Caruso D. Models of emotional intelligence / John Mayer, Peter Salovey, David Caruso // *Handbook of Intelligence*. – Cambridge, England: Cambridge University Press, 2000. – P. 396–420.
17. Zarafshan M., Areshiri M. The Relationship between Emotional Intelligence, Language Learning Strategies and English Proficiency among Iranian EFL University Students / Mehrdad Zarafshan, Mahsa Areshiri // *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*. Vol. 2. 3. – 2012. – P. 105–114.

Стаття надійшла в редакцію 26.09.2017 р.

УДК 811.161.2'2161.2

10:25128/2415-3605.17.4.8

ОКСАНА СЕРНЯК

oks_sern@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ТЕХНОЛОГІЇ СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЕВО-ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ІНШОМОВНОМУ СПІАКУВАННІ

Досліджено формування мовленнєво-дискурсивної компетентності в іншомовному спілкуванні, яка лежить в основі багатокомпонентної структури комунікативної компетентності. Проаналізовано основні недоліки традиційного, підтримуючого підходу до навчання іноземних мов, який не забезпечує навчання практичного іншомовного спілкування, більшого значення надає знанням про мову, ніж практичним умінням і навичкам користування іноземною мовою. Встановлено, що формування мовленнєво-дискурсивної компетентності в іншомовному спілкуванні, передбачає володіння навичками організації мовленнєвого матеріалу в когерентний (зв'язний) і цілісний текст – дискурс, який, на відміну від статичного іншомовного тексту, має комунікативний характер. Мету навчання іноземної мови визначено як спонукання студентів до породження і сприймання іншомовних дискурсів, враховуючи комунікативну мету і ситуацію спілкування. Однією з передумов породження іншомовного дискурсу виокремлено створення актуально значущої для учасників комунікації іншомовної мовленнєвої ситуації. Обґрунтовано наявність чіткого зв'язку між формуванням мовленнєво-дискурсивної компетентності в іншомовному спілкуванні та ситуативним моделюванням на занятті з іноземної мови, як соціокультурним контекстом творення іншомовного дискурсу. Доведено доцільність використання технологій ситуативного моделювання, оскільки вони залучають тих, хто вивчає іноземну мову, до активізації мислення, почуттів, знань, інтересу та прагнення до активної мовленнєвої діяльності. Технології ситуативного моделювання апробовано на практиці на заняттях з іноземної мови у ВНЗ. Продемонстровано низку комунікативних ситуацій, які спонукають до творення іншомовного дискурсу відповідно до мовленнєвої ситуації.

Ключові слова: дискурс, текст, мовленнєво-дискурсивна компетентність, дискурсизація тексту, технології ситуативного моделювання.

ОКСАНА СЕРНЯК

кандидат педагогических наук, доцент
Тернопольский национальный педагогический университет
имени Владимира Гнатюка
ул. Максима Кривоноса, 2, г. Тернополь

ТЕХНОЛОГИИ СИТУАЦИОННОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ РЕЧЕВОЙ ДИСКУРСИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ФАКУЛЬТЕТА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ИНОЯЗЫЧНОМ ОБЩЕНИИ

Исследовано формирование речевой дискурсивной компетентности в иноязычном общении, которая лежит в основе многокомпонентной структуры коммуникативной компетентности. Проанализированы основные недостатки традиционного, поддерживающего подхода к обучению иностранным языкам, который не обеспечивает обучение практического иноязычного общения, предоставляя большее значение знаниям о языке, чем практическим умениям и навыкам пользования иностранным языком. Установлено, что формирование речевой дискурсивной компетентности в иноязычном общении предполагает владение навыками организации речевого материала в когерентный (связный) и целостный текст - дискурс, который, в отличие от статического иноязычного текста, имеет коммуникативный характер. Цель обучения иностранному языку определена как побуждение студентов к порождению и восприятию иноязычных дискурсов, исходя из коммуникативной цели и ситуации общения. Одной из предпосылок порождения иноязычного дискурса выделено создание актуально значимой для участников коммуникации иноязычной речевой ситуации. Обоснованно наличие четкой связи между формированием речевой дискурсивной компетентности в иноязычном общении и ситуативным моделированием на занятии по иностранному языку, как социокультурным контекстом создания иноязычного дискурса. Доведена целесообразность использования технологий ситуационного моделирования, так как они привлекают тех, кто изучает иностранный язык, к активизации мышления, чувств, знаний, интереса и стремления к активной речевой деятельности. Технологии ситуационного моделирования апробированы на практике на занятиях по иностранному языку в вузе. Продемонстрировано ряд коммуникативных ситуаций, которые побуждают к созданию иноязычного дискурса в соответствии с речевой ситуацией.

Ключевые слова: дискурс, текст, речевая дискурсивная компетентность, дискурсизация текста, технологии ситуационного моделирования.

OKSANA SERNIAK

PhD (Pedagogy), Associate Professor
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University
2 Maksyma Kryvonosa Str., Ternopil

TECHNOLOGIES OF SITUATIONAL MODELING IN FORMING LINGUISTIC DISCOURSE COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGES FACULTIES STUDENTS IN FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION

The article deals with the formation of the linguistic discourse competence in foreign language, which is the basis of the complicated structure of the communicative competence. The analysis of the main downsides of the traditional supporting approach to foreign language teaching indicates that the linguistic knowledge of a language is often given more importance than practical skills and skills of the language usage itself. The negative consequence of the use of a traditional supportive approach to learning a foreign language is that the pupils remember a lot of theoretical material, being unable to apply their knowledge in practical communication. The methodologists and foreign language teachers should take into account the fact that communication is an active interaction of participants in the process, the purpose of which is often not purely linguistic, but interactive. The language acts only as a means of implementing this interaction, in which people, acting with the help of signs, organize their own communication in a joint activity. The linguistic discourse competence involves the speaker's ability to speak coherently expressing his or her own thoughts, producing an unlimited number of adequate sentences with the help of assimilated language signs and the rules of their combination. The components of linguistic discourse competence in foreign language communication are determined. The peculiarities of the formation of linguistic discourse competence in foreign language communication are demonstrated. There have been determined the methodical foundations of formation of the linguistic discourse competence in foreign language communication which consist in application of situational modeling technologies. The procedure of situational modeling during the foreign language classes at higher educational establishments has been developed and tested in practice. The application of various technologies of situational modeling creates the corresponding socio-cultural context, presenting the necessary communicative approach and serves as a means of providing interactive learning in the process of learning a foreign language.

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІТЕРАТУРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Keywords: discourse, text, linguistic discourse competence, text-discourse transformation, situational modeling technology.

Сьогодні в Україні відбуваються динамічні перетворення у політичному, соціально-економічному і культурному житті. Зростає потреба суспільства в людях, що володіють іноземною мовою як засобом спілкування. Знання іноземної мови покликане стати засобом спілкування у діяльності сучасної людини у багатомовному світовому товаристві. Вимога сьогодення полягає у тому, щоб українець-фахівець у будь-якій сфері був готовим до спілкування у європейському просторі принаймні трьома мовами.

Нинішні реалії України ставлять перед нами проблему оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування та взаємодії. Усе це суттєво вплинуло на підхід до навчання іноземної мови як у школі, так і у ВНЗ. Іншомовна освіта зорієнтована на виховання особистості, здатної вільно і комунікативно доцільно спілкуватися в різних сферах суспільного життя, котра володіє уміннями та навичками, потрібними для обміну інформацією іноземною мовою.

Необхідність використання іноземної мови як інструменту в діалозі культур різних країн світу спонукає науковців-методистів і вчителів-практиків переосмислювати цілі іншомовного навчання та акцентувати увагу на пошуках дієвих засобів їх досягнення. Тому концепція навчання іноземної мови метою навчання визначає формування особистості, яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами, опановуючи іншомовну мовленнєву компетентність.

Оволодіння вищезгаданою компетентністю передбачає формування того, хто вивчає іноземну мову, як мовної особистості, котра досконало володіє сукупністю іншомовних лінгвістичних знань і комунікативних умінь, необхідних для іншомовної мовленнєвої діяльності, навичками спілкування в різних ситуаціях.

Метою статті є аналіз проблем, пов'язаних із недостатнім рівнем іншомовної підготовки в Україні сьогодні, та визначення шляхів формування мовленнєво-дискурсивної компетентності в іншомовному спілкуванні, що лежить в основі багатокомпонентної структури комунікативної компетентності.

У методиці навчання іноземних мов поняття мовна особистість включає в себе багатокомпонентний структурно впорядкований набір мовних здібностей людини, основою яких є здатність створювати та сприймати іншомовне висловлювання, обираючи певну стратегію і тактику спілкування та відповідно до цього застосовувати певний набір засобів [6, с. 66].

Навчання іноземної мови в сучасній українській школі передбачає застосування розмаїття мовних засобів з метою вивчення, обробки та засвоєння іншомовної інформації. За умов відсутності іншомовного оточення основною формою організації і презентації навчального матеріалу на занятті з іноземної мови у читанні, письмі та аудіюванні є іншомовний текст.

Як вважає С. В. Боднар, текст як основна методична одиниця, котра, будучи цілісним і закінченим за змістом і за формою мовним твором, репрезентує певну тему і акт спілкування, містить досліджуваний лексико-граматичний матеріал, є зразком мовної комунікації носіїв мов. Водночас іншомовний текст виступає як основою та стимулом, так і зразком для продукування власних висловлювань іноземною мовою. Під час роботи з іншомовними текстами студенти знайомляться з жанрами і стилями іншомовного мовлення, виявляють їх тематику і проблематику, формуючи і обґрунтовуючи свою думку, а також вчать продукувати власні іншомовні тексти, використовувати іноземну мову як засіб отримання та передачі інформації тощо [2, с. 213].

Як наслідок, вивчення іноземної мови в класі переважно зосереджене на сприйманні та породженні іншомовного висловлювання у вигляді іншомовного тексту. Проте, варто визнати, що дуже часто вивчення іноземної мови полягає лише у відтворенні на занятті зазубрених текстів різних жанрів.

Типовим прикладом, що набирає гротескного характеру, стає висловлювання “London is the capital of Great Britain”, яке демонструє відтворення студентами на занятті з англійської мови абстрактно-формальної конструкції, котра не несе комунікативної конотації, а отже, непридатна для реального іншомовного спілкування, якого прагне кожен, хто вивчає іноземну мову.

Недоречність вищезгаданої ситуації полягає в тому, що іншомовний текст є певною формальною конструкцією, яка часто-густо статична, а отже не завжди, або й зовсім не забезпечує жодного іншомовного контакту чи взаємодії тих, хто з ним працює. Педагоги, котрі

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВАЦІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

сповідують постулати традиційного, підтримуючого навчання, не беруть до уваги той факт, що головним в акті спілкування є не зміст тексту і не його мовна форма, а досягнення комунікативних цілей тих, хто опрацьовує цей текст.

Як наслідок, незважаючи на нові, дуже конкурентні умови вивчення іноземних мов, які забезпечуються наявністю автентичних курсів та різноманітної довідкової іноземної літератури, іспит практикою не завжди відповідає сподіванням тих, хто добросовісно вивчає іноземну мову на різних рівнях у школі, ВНЗ, мовних курсах та індивідуальних заняттях.

До загальних слабких місць у підготовці з іноземної мови належать: недостатність навичок та вмінь експресивного інтонування власного висловлювання; неадекватність використання реєстрів формального і неформального спілкування, невміння варіювати комунікативні засоби зі зміною умов спілкування. Водночас, існує брак умінь експромтного висловлювання та недостатнє знання розмовних готових мовленнєвих одиниць і заповнювачів мовчання, що демонструє недостатній рівень сформованості умінь починати і підтримувати розмову іноземною мовою через розгубленість і побоювання перед спілкуванням. Такі результати свідчать про недостатність практичних умінь користуватись іноземною мовою.

Проблема, на наше переконання, полягає в тому, що навіть на факультетах іноземних мов, де найшвидше запроваджують нові методики навчання іноземних мов, знанням про мову часто надається більше значення, ніж практичним умінням і навичкам користування іноземною мовою.

Методика навчання іноземних мов повинна враховувати той факт, що спілкування є активною взаємодією учасників цього процесу, мета якого має не стільки мовний, скільки інтерактивний характер. Як стверджує О. І. Пометун, іноземна мова є засобом мовленнєвої взаємодії, під час якої люди здійснюють іншомовне спілкування у спільній діяльності. Якщо йдеться про спілкування як активну взаємодію його учасників, то організація спілкування в навчальних умовах передбачає «включення» процесів оволодіння іноземною мовою не тільки як комунікативну діяльність, а і предметно-комунікативну діяльність [7, с. 24].

Виправленню ситуації, на думку вчених-методистів, сприятиме усвідомлення того, що, як стверджує Г. О. Атанов, знати – не означає просто запам'ятати певний набір знань, а виконувати діяльність на основі цих знань. Знання не є метою навчання, а його засобом, вони необхідні не для простого запам'ятовування чи розширення ерудиції. Знання служать основою виконання дій, здійснення діяльності [1, с. 85].

Водночас, на переконання О. І. Пометун, знанням можна навчитись лише у процесі їх використання у діяльності, а саме лише оперуючи ними. Засвоєння знань відбувається одночасно із освоєнням способів дій із ними [7, с. 48].

Проблема полягає в тому, що у навчанні іноземних мов традиційний підхід фактично розділяє навчання мовних правил на уроці іноземної мови з навчанням практичного мовлення. Спочатку студента наповнюють знаннями, тобто вчать набуттю знань, а потім планується використання цих знань у мовленні. Інакше кажучи, є сподівання, що він сам навчиться застосовувати ці знання у мовленнєвій діяльності. Негативним наслідком застосування традиційного, підтримуючого підходу до навчання іноземної мови є те, що на практиці, у практичному спілкуванні іноземною мовою студенти «багато пам'ятають, але мало вміють» [1, с. 90].

Отож, первинними у вивченні іноземних мов мають бути практичні дії, тобто практична діяльність, у процесі якої засвоюються знання. Коли навчання пасивне, мозок студента не вмикається, оскільки не простежує причинно-наслідкових зв'язків, не забезпечуючи повноцінне засвоєння навчального матеріалу [7, с. 56].

Тому викладач іноземної мови, який прагне, щоб його студенти опанували іноземну мову на високому практичному рівні, неодмінно бере до уваги той факт, що навчання – це насамперед знання, які трансформувались у розумову дію, в уміння практично діяти з метою вирішення навчального завдання.

Згідно з діяльнісним підходом до навчання основним у проектуванні навчання іноземної мови має бути те, що навчання повинно починатись не з визначення того, який мовний матеріал учень повинен знати, а з того, що він повинен уміти, використовуючи мовні знання у процесі іншомовного спілкування на операційному рівні. Таким чином, навчання іноземної мови на сучасному етапі вимагає формування комунікативної мовної особистості, котра

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІТЕРАТУРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

здійснює іншомовну взаємодію за допомогою не завченої напам'ять іншомовної інформації, а шляхом породження висловлювань у процесі іншомовного спілкування.

Висловлюванню, породженому в результаті спілкування, у лінгвістиці та методиці навчання іноземних мов відповідає термін «дискурс», визначений американським лінгвістом З. Харрісом. Науковець тлумачить дискурс як послідовність реплік, виголошених однією (або більше) людиною в певній мовленнєвій ситуації, і стверджує, що будучи комплексною одиницею, яка складається з послідовності складових, котрі перебувають у смисловому зв'язку, дискурс, на відміну від статичного іншомовного тексту, має комунікативний характер. На думку вченого, дискурс є текстом у спілкуванні, який передбачає послідовність мовленнєвих актів у контексті конкретної комунікативної ситуації. Близький за змістом до поняття «текст», дискурс, проте, має динамічний характер мовного спілкування, що розгортається в часі [10, с. 124].

Дискурс трактується сучасними вченими-методистами як мовленнєве утворення, що разом з лінгвістичними характеристиками, властивими тексту, володіє і екстралінгвістичними параметрами, якими є учасники комунікації, їх комунікативні цілі, а також фонові знання мовця про ситуацію спілкування у часі та просторі [6, с. 68].

З цього випливає, що метою навчання іноземної мови повинно стати не спонування студента до зазубрювання текстів як взірців мовної реалізації, а навчання тих, хто вивчає іноземну мову, породжувати і сприймати ішомовні дискурси, з урахуванням комунікативної мети та ситуації спілкування.

У зв'язку з цим увага цілої низки вчених-методистів (Ж. Д. Горіна, В. Г. Костенко, О. А. Кучерява, О. Б. Паньків, Є. В. Шуман, Л. В. Юрчук та ін.) звернена до створення навчально-методичних передумов для формування дискурсивної компетентності тих, хто вивчає іноземну мову.

Так, Ж. Д. Горіна тлумачать дискурсивну компетентність як здатність розуміти, адекватно інтерпретувати та породжувати тексти різних типів жанрів з метою досягнення комунікативного наміру су'єкта мовлення у межах конкретної ситуації спілкування з урахуванням екстралінгвістичного контексту [3, с. 126].

Термін «дискурсивна компетентність» Л. В. Юрчук тлумачить як вміння мовця розуміти і самому створювати логічні і зв'язкові мовні висловлювання, представлені усною або письмовою формою. На думку дослідниці, дискурсивна компетенція – це не тільки створення цілісних і зв'язних текстів, а й знання різних типів дискурсу і правил їх побудови, а також вміння інтерпретувати їх відповідно до комунікативної ситуації і продукувати ці дискурси з урахуванням екстралінгвістичних особливостей ситуації спілкування [9, с. 37]. На переконання О. А. Кучерявої, дискурсивна компетенція – одна з найважливіших структурних компонентів комунікативної компетентності мовця і єтим, до чого має прагнути сучасна освіта в галузі навчання іноземних мови [5, с. 122].

Оскільки іншомовний дискурс становить основу побудови мовленнєвої комунікації у процесі вивчення іноземної мови, формування дискурсивно-мовленнєвої компетентності є важливою складовою навчання іноземної мови. На думку більшості вчених, саме дискурсивна компетентність лежить в основі багатокомпонентної структури комунікативної компетентності. Збагачення компонентного складу комунікативної компетентності цією складовою породжує якісно новий підхід до навчання іноземної мови [9, с. 35].

Основним аспектом формування дискурсивної компетенції є володіння навичками організації мовленнєвого матеріалу в когерентний (зв'язний) і цілісний текст – дискурс. Цей процес має за мету розвиток у студентів умінь розуміння і власного створення логічних та зв'язних мовленнєвих висловлювань як в усній, так і в письмовій формі. Однією із складових цієї роботи є навчання майбутніх фахівців адекватно до ситуації використовувати структурні і мовленнєві засоби іншомовного висловлювання у різних жанрах. Дискурсивна компетенція передбачає здатність мовця до мовленнєвого оформлення інформації у зв'язному тексті, а також породження мовлення з метою вираження власної думки, продукуючи необмежену кількість мовленнєво адекватних речень за допомогою засвоєних мовних знаків і правил їх поєднання [4, с. 118].

Великого значення набуває здатність того, хто творить мовленнєвий дискурс, брати до уваги контекстуальну доречність вживання мовних одиниць, його знання і володіння різними

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВАЦІВ ЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

типами дискурсів і їхньою організацією залежно від параметрів комунікативної ситуації, в якій вони породжені та інтерпретовані. Важливим аспектом є коректність та правильність говоріння і письма іноземною мовою, логічність та інформаційна насиченість висловлювань, усвідомлення мовцем схем побудови дискурсу під час мовленнєвого спілкування [5, с. 79].

Водночас дискурсивна складова комунікативної компетентності передбачає вміння організовувати зв'язну послідовність речень за допомогою лексичних і граматичних засобів когезії як на рівні окремого сегмента тексту, так і здійснювати інтеграцію його окремих частин в єдиний цілісний дискурс, логічно структуруючи та увиразнюючи дискурс різними засобами текстової прецедентності. Разом з тим, важливим аспектом є здатність того, хто творить дискурс, будувати свою мовленнєву та писемну поведінку адекватно до соціокультурної специфіки країни означеної мови [5, с. 80].

Вищезгадані дискурсивні знання та навички доводять, що дискурсивна компетентність пов'язана з формуванням найвищого мотиваційного прагматичного рівня володіння мовою. Тому, успішність комунікативної діяльності мовця визначається сформованістю його дискурсивної компетентності, яка полягає у здатності використовувати певну стратегію і тактику спілкування для конструювання власного та сприймання чужого мовленнєвого дискурсу.

Беручи до уваги вищезгадане, можна стверджувати, що характерною особливістю навчання іноземних мов є формування мовної особистості, здатної до породження і смислового сприйняття іноземного дискурсу під час процесу іноземної комунікації. Разом з тим увага вчених-методистів звернена на пошук таких підходів і методів навчання, що враховують створення на занятті особистісно значущих передумов для студентів, за яких у них виникає власна потреба продукувати дискурс іноземною мовою занятті, де здійснюється навчально-пізнавальна діяльність з вивчення іноземної мови.

Серед передумов породження іноземного дискурсу дослідники виокремлюють наявність актуально значущої для учасника комунікації ситуації, в якій він, маючи потребу і мотив до іноземного спілкування, стає повноцінним зацікавленим партнером у спілкуванні. Інакше кажучи, передумовою іноземного спілкування має стати створення в навчальному процесі «запропонованих обставин», які би спонукали студента до мовленнєвої взаємодії [7, с. 156]. Такі комунікативні ситуації становлять соціокультурний контекст забезпечення іноземного спілкування на занятті з іноземної мови. Отже завданням викладача є постійне стимулювання соціально-предметного спілкування на занятті. З цією метою в процесі організації навчально-пізнавальної діяльності на занятті викладач іноземної мови повинен створити такі умови, які би спонукали студента до налагодження мовленнєвих стосунків з партнерами по спілкуванню. Водночас ця потреба має бути такою високою, щоб стати мотивацією для студента до висловлювання іноземною мовою.

Усвідомлення чіткого зв'язку між формуванням мовленнєво-дискурсивної компетенції в іноземному спілкуванні та ситуативним моделювання на уроці іноземної мови, як соціокультурним контекстом творення іноземного дискурсу, спонукає методистів створити систему методів і технологій для забезпечення ефективного формування дискурсивно-мовленнєвих умінь та навичок студентів у процесі навчання іноземних мов. Саме ситуативність іноземного мовлення на занятті з іноземної мови як зіставлення у мовленні мовних та екстралінгвістичних засобів вираження думки (жестів, міміки, вказівок на навколишні предмети) є основою формування мовленнєво-дискурсивної компетентності в іноземному спілкуванні.

Технології ситуативного моделювання на уроці іноземної мови, як соціокультурний контекст забезпечення формування мовленнєво-дискурсивної компетенції в іноземному спілкуванні, чітко пов'язані зі специфічними методами, впровадження яких забезпечить формування мовленнєво-дискурсивних умінь та навичок студентів у процесі вивчення іноземної мови.

У процесі моделювання типових ситуацій реального спілкування на заняттях з іноземної мови потрібно розвивати активну діяльність студентів на базі запропонованих ситуацій і сценаріїв. На нашу думку, процес навчання буде більш ефективним, якщо ситуації, завдання чи іноземні тексти сприймаються студентами як особистісно значущі і безпосередньо пов'язані з їхнім особистим досвідом.

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІТЕРАТУРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Одним із методів є використання елементів конструктивного навчання, що сприяє створенню автентичних ситуацій на занятті, які становлять основу автентичного спілкування. До означених елементів відноситься відхід від традиційних прийомів і методів, спрямованих на передачу учням знань в готовому вигляді, зі створенням умов для успішного використання та активізації набутих знань у практичному іншомовному мовленні. Доцільність використання означеної технології обумовлена тим, що вона передбачає цілковите залучення студента до вирішення проблеми, включаючи передовсім активізацію мислення, почуттів, знань, інтересу та прагнення до активної діяльності.

Успішному творенню іншомовного розмовного дискурсу сприятиме врахування викладачем іноземної мови наступних аспектів: самостійний пошук шляхів і варіантів вирішення поставленого навчального завдання; активне відтворення раніше отриманих знань у новостворених обставинах. Запропоновані мовленнєві ситуації будять у майбутніх фахівців почуття зацікавленості й інтересу до іншомовного спілкування і спонукають до застосування інформації із статичного тексту в процесі творення іншомовного дискурсу з природною потребою створити дискурс відповідно до мовленнєвої ситуації.

Наведемо низку комунікативних ситуацій, які спонукають до творення іншомовного дискурсу відповідно до мовленнєвої ситуації.

Your English speaking friend is looking for a pet for her little niece and nephew. She is not sure what she should get them. Give him/her some advice.

You English-speaking friend is getting overweight. She wants to go on a diet to get rid of extra kilos. Give her some useful advice.

Your English-speaking friend's parents decided not to buy a new TV set when their old one has broken. They think that TV makes people lazy and passive. Express your attitude to that.

You've made inquiries at the travel agency about a holiday abroad. There is a wide choice of package tours to different countries. Write your friend who is interested in going with you to explain what you have found out and ask her/his opinion.

Write a letter to your pen-friend about space exploration. You want to know her opinion about space travels. In particular you want to know whether she/he would go to space if space travel becomes possible for everyone within her/his lifetime.

Your English-speaking friend who is 19 years old wants to move out of his/her parents' home. He/she is going to find a job as a waiter/ waitress and thinks she/he can be independent of her/his parents. Express your own attitude to that.

Повертаючись до практики використання іншомовного тексту на занятті з іноземної мови, зауважимо, що викладач повинен враховувати відмінність між статичним іншомовним текстом та дискурсом і надавати перевагу останньому, оскільки тільки він є зразком мовленнєвої комунікації. Тому завдання викладача полягає у так званому «оживленні» статичного тексту за допомогою створення спеціального контексту, в якому він буде використовуватися на занятті. Цьому можуть сприяти рольові ігри, симулятивні завдання, мовленнєві ситуації та установки вчителя.

Ситуативність у роботі зі статичним текстом сприяє його дискурсізації, актуалізуючи текст для студентів, мотивуючи їх до іншомовного спілкування, роблячи роботу з типовими текстовими зразками більш цікавою та динамічною, залучаючи емоції та почуття залученості до іншомовного спілкування. Наприклад, дискурсізація пресловутого тексту про Лондон, який, до речі, досі є столицею Великої Британії, може бути здійснена за допомогою оживлення статичного тексту методом вирішення мовленнєвої ситуації:

You are planning to visit London. It is going to be your first visit to the city. Ask your English-speaking friend where, in his/her opinion, you have to go first and what to see.

Іншим прикладом дискурсізації текстового зразку про столицю Великої Британії може бути інтерактивна командна гра щодо вирішення наступних проблемних запитань:

- How is **Piccadilly Circus**, one of the most famous streets in London, connected with a collar?
- How do crows prevent the biggest disaster in London?
- How is the national centre of London **Trafalgar Square** connected with Napoleon and Spain?
- Why is **St. Paul's Cathedral**, the biggest church in London and third largest church in the whole world, considered a symbol of British freedom and independence?

- Why do hundreds of tourists flock to **Downing Street** in London every day?
- Why doesn't **Post Office Tower** in London carry out postal service?

На наше переконання, такий вид роботи спонукатиме студентів до застосування інформації із статичного текстового зразку в процесі творення іншомовного дискурсу. Сподіваємось, це дасть можливість студентам сприймати текст більш цілеспрямовано, пробуджуючи їхній інтерес, змушуючи сприйняти ситуацію чи проблему, порушену в тексті, як мотив для творення іншомовного дискурсу, що виконує інтерактивну та комунікативну функцію у природному іншомовному спілкуванні.

Застосування різних технологій ситуативного моделювання створює відповідний соціокультурний контекст, який забезпечує необхідне комунікативне спрямування та слугує засобом у забезпеченні інтерактивного навчання у процесі вивчення іноземної мови. Дискурсизацію статичного тексту можна вирішити за допомогою інтерактивних колективних та групових форм роботи на занятті в процесі спеціально створеного ситуативного моделювання мовного середовища.

Таким чином, формування у студентів дискурсивно-мовленнєвої компетентності є важливою складовою навчання іноземної мови. Означена компетентність лежить в основі багатокомпонентної структури комунікативної компетентності. Ефективність формування останньої значною мірою залежатиме від реалізації дискурсивної компетенції у процесі оволодіння учнями/студентами різними типами дискурсів.

Водночас технології ситуативного моделювання є основною стратегією розвитку іншомовних мовленнєво-дискурсивних умінь та навичок тих, хто вивчає іноземну мову. Означені технології передбачають застосування у процесі навчання іноземної мови ситуативних завдань, які задають мету дискурсивного висловлювання, передбачаючи творення мовленнєвого дискурсу, необхідного для іншомовного спілкування. Разом з тим запропоновані види роботи спонукать студентів до усвідомленої активності у процесі творення мовленнєвої поведінки, а також розвивають здатність кожного студента здійснювати комунікативну діяльність самостійно на рівні продукування мовленнєвого дискурсу. Актуалізація дискурсивно-мовленнєвих навичок у навчальних ситуаціях, максимально наближених до реальних життєвих мовленнєвих ситуацій, забезпечує справді комунікативно-діяльнісне застосування іншомовного мовлення тими, хто вивчає іноземну мову і прагне використовувати її як засіб спілкування та взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атанов Г. О. Обґрунтування та сутність діяльнісного підходу до навчання / Г. О. Атанов // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 3. – С. 85–93.
2. Боднар С. В. Формування дискурсивної компетенції як складової комунікативної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов / С. В. Боднар // Педагогічні науки: зб. наук. праць. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2010. – Вип. 55. – С. 211–215.
3. Горіна Ж. Д. Дискурсивна складова комунікативної компетенції майбутніх словесників / Ж. Д. Горіна // Наука і освіта. – 2007. – № 3. – С. 125–128.
4. Костенко В. Г. Дискурсивна основа навчання іноземних мов та її роль у формуванні комунікативної компетенції / В. Г. Костенко, І. В. Знаменська, І. М. Сологор // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Досвід. Пошуки: збірник наукових статей. – Харків, 2008. – № 14. – С. 117–123.
5. Кучерява О. А. Формування дискурсивної компетенції студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02: / О. А. Кучерява. – Одеса, 2008. – 229 с.
6. Паньків О. Б. Дискурсивна компетенція мовної особистості майбутнього філолога / О. Б. Паньків // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2014. – № 1. – С. 64–69.
7. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К.: Вид-во А. С. К., 2004. – 192 с.
8. Юрчук Л. В. Дискурсивна компетенція, її роль та формування в системі навчання міжкультурної комунікації у студентів немовного вузу / Л. В. Юрчук // Лінгвістичні та методологічні проблеми технології навчання іноземним мовам в сучасних умовах: зб. матеріалів I Всеукраїнського науково-практичного семінару, 13 лютого 2012 р. – К.: НУХТ, 2012. – С. 37–38.
9. Harris Z. Discourse. Language / Z. Harris – London: Harper Collins, 1993. – 234p.

REFERENCES

1. Atanov H. O. Obruntuвання ta sutnist diyalnisnogo pidkhodu do navchannya [The essence and substantiation of the activity approach to learning]. Pedagogika i psykholohiya profesiynoyi osvity, 2002, Vol. 3, pp. 85–93.
2. Bodnar S. V. Formuvannya dyskursyvnoyi kompetentsiyi yak skladovoyi komunika- tyvnoyi kompetentsiyi maybutnikh vykladachiv inozemnykh mov [The formation of the discursive competence as component of the communicative competence of future teachers of foreign languages]. Pedagogichni nauky: zb. nauk. prats, Kherson, KhDU Publ., 2010, Vol. 55, pp. 211–215.
3. Horina Zh. D. Dyskursyvna skladova komunikatyvnoyi kompetentsiyi maybutnikh slovesnykiv [The discursive component of the communicative competence of future philologists]. Nauka i osvita, 2007, Vol. 3, pp. 125–128.
4. Kostenko V. H., Znamenska I. V., Solohor I. M. Dyskursyvna osnova navchannya inozemnykh mov ta yiyi rol u formuvanni komunikatyvnoyi kompetentsiyi [The discursive basis for learning foreign languages and its role in the formation of the communicative competence]. Vykladannya mov u vyshchikh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zvyazky. Dosvid. Poshuky: zbir. nauk. statey, Kharkiv, 2008, Vol. 14, pp. 117–123.
5. Kucheryava O. A. Formuvannya dyskursyvnoyi kompetentsiyi studentiv filolohich- nykh fakultetiv vyshchikh navchalnykh zakladiv. Dys. ... kand. ped. nauk [The formation of the discursive competence of students of philological faculties of higher educational institutions. Candidate's thesis]. Odesa, 200, 229 p.
6. Pankiv O. B. Dyskursyvna kompetentsiya movnoyi osobystosti maybutnoho filoloha [The discursive competence of the linguistic personality of the future philologist]. Naukovyy visnyk Drohobys'tkoho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2014, Vol. 1, pp. 64–69.
7. Pometun O. I., Pyrozhenko L. V. Suchasnyy urok. Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya [Modern lesson. Interactive Learning Technologies]: Nauk.-metod. posibn., A. S. K. Publ., 2004, 192 p.
8. Yurchuk L. V. Dyskursyvna kompetentsiya, yiyi rol ta formuvannya v systemi navchannya mizhkulturnoyi komunikatsiyi u studentiv nemovnoho vuzu [The discursive competence and its role in the formation of the system of teaching the students of non-linguistic specialties the intercultural communication]. Lihvistychni ta metodolohichni problemy tekhnolohiyi navchannya inozemnym movam v suchasnykh umovakh: zb. materialiv I Vseukrayinskoho naukovy- praktychnoho seminaru, 13 lyutoho, 2012 r. Kyiv, NUKhT, 2012, pp. 37–38.
9. Harris Z. Discourse Analysis. Language. London: Harper Collins, 1993, 234 p.

Стаття надійшла в редакцію 07.10.2017 р.

УДК 371.315:811.134.2(045)

10:25128/2415-3605.17.4.9

АЛЛА РУБАН

alla.nik.ruban@gmail.com

викладач

Київський національний лінгвістичний університет
вул. Велика Васильківська, 73, м. Київ

**СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІСПАНОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Вказано, що підготовка вчителів іноземної мови є провідним напрямком соціального замовлення нашого суспільства. Розглянуто проблему формування аудитивної компетентності і визначено її одним з пріоритетних напрямків діяльності під час навчання іноземного спілкування. Обґрунтовано актуальність дослідження системи вправ для формування аудитивної компетентності, запропонованої іспанською методикою навчання мов. Зазначено трактування поняття «аудитивна компетентність» у вітчизняній методиці та представлено бачення іспанських методистів процесу аудіювання. З'ясовано стратегії/мікровміння, які потрібно розвивати в учнів/студентів під час формування аудитивної компетентності: розпізнавати, відбирати, розуміти, передбачати, робити висновки, зберігати в пам'яті. Представлено системи вправ, які пропонуються іспанськими методистами для формування вмінь аудіювання, охарактеризовано інтенсивні, розширені і продуктивні вправи й уточнено алгоритми виконання цих вправ. Дотично до тем, визначених Робочою програмою для дисципліни II курсу